

מראי מקומות- הוריות י"ג

חטאות ועולות הבאות בכת אחת לעזרה דצריך להקדים החטאת].
וע' במשנת ר' אהרן (ז', י"ב) שהביא מהריטב"א בקידושין (יג:) שכ' דמי שהביא העולה מקודם, שוב אינו יכול להביא החטאת, דהחטאת צריך להיות קודם העולה. והבין ר' אהרן בדבריו, דאף דהעולה כשרה, מ"מ אין שייך להביא החטאת, דהא אין שייך להביא החטאת לאחר העולה, ומבואר מהריטב"א דהסדר מעכב בדיעבד. וע"ש עוד במשנת ר' אהרן (שם, י') דדן במי שהוא מחוסר כפורים ומת קודם שהביא חטאתו ועולתו, דודאי אין שייך להיורשים להביא חטאתו, אבל מהו הדין עם עולתו, האם מביאים אותו או לא. והביא בשם

הרשב"א בקידושין (יג:) דדוקא אם כבר הביא החטאת מביאים היורשים העולה, אבל אם רק הפריש קרבנותיו קודם מיתתו, אין מביאים העולה, וביאר ר' אהרן דס"ל להרשב"א דאין זה רק סדר קדימה, אלא דקודם שהביא החטאת הרי הוא מחוסר זמן, ורק מגזה"כ הוא כשר בדיעבד, אבל לכתחלה ודאי אינו יכול להביא העולה אם עדיין לא הובא החטאת, אפי' אם לעולם לא יהי' אפשר להביאה.

(ה) אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן- כ' החזון איש (מנחות ל"ג, י"ג) דסברא הוא דחטאת קודמת, משום דמרצה, וע"ש שביאר לאיזה ענין צריך קרא.

(ו) וקיי"ל דאפי' חטאת העוף לעולת בהמה- פרש"י בזבחים (ז'), כגון יולדת עשירה וכו'. וע' בחזון איש (מנחות ל"ג, י"ג) דדייק דס"ל לרש"י דמה דאמרי' דחטאת העוף קודמת לעולת בהמה, היינו דוקא היכא דהעולה בא עמה, ודלא כחטאת העוף שבא קודם עולת העוף, דאז מבואר ברש"י על המשנה שם (פט.) בהא דמעשר קודם לעוף, כ' רש"י אפי' עולת העוף, דהא חטאת העוף קודם לעולת העוף, אלמא דאפי' היכא דאינו בא עמה, מ"מ אמרי' דחטאת העוף קודמת עולת העוף. וכן מבואר בסוגיין לענין בהמות, דחטאת בהמה קודם לעולת בהמה אפי' אם אינם שייכים זל"ז. אולם ע' בקרן אורה (שם ז:)

(א) הואיל וכהן מכפר ועדה מתכפרת, דין הוא המכפר למתכפר- ע' בבאר שבע דמבואר דס"ל דחולק ברייתא זו על הברייתא דלעיל, וס"ל דמסברא למדין דין זה דפר כהן משיח קודם לפר העדה, ואי"צ קרא. וע' במהרש"א שגרס "ו"תנו רבנן, ומשמע קצת דס"ל דאי"ז מחלוקת, אלא דברייתא זו נותן טעם הדבר למה שהקדים התורה פר הכהן וכו'. וכ"כ החזון איש (מנחות ל"ג, י"ח), דברייתא זו טעמא דקרא קאמר, דלא משום דפר כהן משיח עדיף קאמר, אלא משום סברא זו דמכפר קודם למתכפר.

(ב) דין הוא שיקדים המכפר למתכפר- הק' החזון יחזקאל (זבחים י', א'), אטו כהן משיח בענין בעבודת פר העלם דבר של צבור, דנימא שיביא את פרו ראשון ואח"כ את פר העדה כדי שיהי' כפרתו קודמת כדי שיבוא זכאי ויכפר עליהם. וכ' דאולי מיירי הכא שהכהן המשיח רוצה להקריב את פרו ופר העדה, וכיון שלכתחלה מצותה בכהן המשיח (ע' לעיל [יב:]:) מה שהבאנו כן מהמשנה למלך [מע"ק ה', ט"ו]), לכן שפיר י"ל דפרו שלו קודם מטעם שמוטב שיקדם מכפר למתכפר.

(ג) פר העלם דבר של צבור קודם לפר של עבודת כוכבים, וכו'- כ' החזון איש (מנחות ל"ג, י"ח), שיש להסתפק, היכא שכבר פר של ע"ז ברישא והקריבו, ועכשיו פר העלם ושעיר ע"ז קמן, איזה מהן קודם, דאפשר דפר העלם קודם משום דפריש קודמים לשעירים, ואפשר דשעיר עכו"ם קודם כיון שהתחיל בכפרתו, וע"ש עוד מש"כ בזה. וע"ע במנחת חינוך (ק"כ, כ"א) שכ' שאין קדימה בפר העלם ושעיר ע"ז, ושניהם שווים.

(ד) אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן- יש לעי' אם זה מעכב, דהיינו דאם הביא העולה קודם שהביא החטאת, אם הוי עולה פסולה או לא. וע' בתוס' בזבחים (ה. ד"ה עולתה) שהביא מח' הראשונים אם צריך ריבוי להא דהעולה כשרה בדיעבד, אבל הסכימו הבעלי תוס' שם דכשר בדיעבד [ולכאור' כל זה דוקא בעולה וחטאת הבא על דבר א', ולא בכל ב']

הרבה. אולם הביא דבפיה"מ להרמב"ם כ' דמה דאמרי' דחכם קודם למלך ישראל, זהו רק לגבי האמונה שתועלתו גדול משל מלך, אבל לא למעשה, שנא' שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך, ולכן צריך לפדות המלך תחלה.

(ב) כ"ג קודם לנביא - כ' המהרש"א דלכא' משמע מכאן דנביא אי"צ להיות חכם, ולא תקשה מהא דאמרי' דאין הנבואה שורה אלא על חכם, דהא כ' בב"ב (יב. ד"ה אע"פ) דכל זה היכא דשורה השכינה בקביעות, אבל י"ל שלא הי' נביא בקביעות, ולכן אי"צ להיות חכם. [ויש לע' אם זה מתאים עם הבנת הרמב"ם במדרגת הנבואה, ואכ"מ]. אולם כ' דבלא"ה לא קשה כאן, דצדוק ונתן שניהם חכמים היו, ולכן לא הקדימו מחמת חכמתם, וגם דוד ושלמה היו חכמים, ולכן לא הקדימו לדוד ושלמה מחמת חכמתם.

(ג) משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים - הק' התוס' הרא"ש, איך שייך שיהיו ב' כהנים גדולים בבת אחת, א' משוח וא' מרובה בגדים. והביא מ"מ דמיירי שאירע טומאה לכהן משיח, ומינו תחתיו כ"ג לאחר שגנז יאשיהו שמן המשחה, וא"כ הי' מרובה בגדים. אולם כ' התוס' הרא"ש דלא נהירא, שהרי א"כ הול"ל דמשוח קודם למרובה בגדים שעבר. ופי' דמיירי שג"כ הראשון הי' חולה לזמן מרובה, ואז מינו זה תחתיו, ולאחר זמן רב נתרפא כ"ג ראשון, דאז מסתבר שאין מעבירין זה כששב הראשון. וכע"ז כ' תוס' בנוזר (מז. ד"ה וכן), דמיירי שהראשון גלה לעיר מקלט, והשני הי' מרובה בגדים (שכבר נגנז השמן) שימש תחתיו לכמה שנים, וכיון ששימש תחתיו לכמה שנים, אף כשחוזר הראשון אינו חוזר לעבודתו.

(ד) איבעיא להו, לענין טומאה, סגן ומשוח מלחמה, איזה מהן קודם - פי' תוס' בנוזר (מז): ד"ה משוח) צדדי השאלה. האם אמרי' דמשוח מלחמה עדיף משום דנתמנה לצאת למלחמה ותלו ב' רבים. או דלמא, סגן עדיף משום דחזי לעבודה, דהיינו לעבודת יו"כ.

שכ' דבסוגיין משמע דחטאת העוף קודמת לכל עולת בהמה, אפי' אם אינה באה עמה, וכן דייק מלשון הרמב"ם. וכן דייק החזו"א שם מדברי תוס' בצ': דאפי' אם אינה עולה עמה הוא.

(ז) שתי הלחם קודמים לכבשים הבאים עמהם - הק' הרש"ש, איזה קדימה שייך בב' הלחם וכבשים שלהם, הא אין ללחם שום עבודה חוץ מתנופתם עם הכבשים יחד. ותי' דצ"ל דהכוונה הוא דבעי"ט של עצרת יראה תחלה להתעסק בהם, בהכנתם ובאפייתם, ואח"כ לעסוק בהכנת הכבשים, ולבדקם ממום. וע"ע במנחת חינוך (ש"ז, י"א, ד"ה והנה צריך) שג"כ עמד על הערה זו, וכ' דנפק"מ לענין דאם אין להם לקנות שניהם, דשתי הלחם קודמים, דהם באים בשביל היום עצמן, והכבשים אינם באים אלא בגין הלחם.

(ח) האיש קודם לאשה - פי' הבאר שבע, משום שהוא מצווה במצוות יותר מהאשה. אולם ע' במרומי שדה שכ' שאי"ז הטעם, דא"כ נימא דגם הא דכהן קודם ללוי הוא משום זה הטעם, שיש בו מצוות יתירות. אלא הטעם משום דאיש אקרי קדוש לגבי אשה שלא מיקרית אלא טהור, והיינו משום שאיש חייב בת"ת ולא אשה.

(ט) ורבו קודם לאביו - העיר הבאר שבע אהא שסתם הדברים, ולא חילק דאם אביו חכם פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו, ע"ש מש"כ בזה.

(י) אמו קודמת לכולם - כ' הבאר שבע, פי' אפי' לדידי', אע"ג דחיי קודמין לחיי אביו וחיי רבו, אפ"ה לענין להוציא מבית השבי אמו קודמת לכולהו, משום דלמא עבדי בה איסורא. והביא הש"ך (יו"ד רנ"ב, י) דברי הב"ש, והוסיף דמשמע דכל זה היכא שאין בשבי' סכנה נפשות, אבל אם יש סכנת נפשות, אפי' כלפי אמו אמרי' דחיי קודמין.

(יא) חכם קודם למלך ישראל, חכם שמת אין לנו כיוצ"ב, וכו' - כ' המרומי שדה דאפי' היכא שיש גדולים אחרים בישראל, מ"מ כמותו אי אפשר להיות בכל פרט, ומשו"ה חיינו דוחה

וצ"ע. עוד הביא מהיעב"ץ כאן שכ' דבזיתים מלוחים אין חשש, ורק בזיתים חיים. אולם הביא דהמאירי כ' דאף זיתים מלוחים קשים לשכחה.

(כא) והשותה מים של שיורי רחיצה- העיר בספר זכרון (ב', י"ב) מגמ' שבת (מא.) דמבואר דדבר טוב הוא לשותות מים חמין שרחץ בו. וכ' דצ"ל דהתם לא שותו מהמים ממש שרחצו מהם, רק שהוחמו לרחיצה. וע"ש עוד שהביא מהחזון איש שאם שפך מהן מעט אחר הרחיצה אין לחוש.

(כב) אף המניח כליו תחת מראשותיו- העיר הבאר שבע מהגמ' בתמיד (כז.) דהיו הכהנים מניחין מלבושיהן תחת ראשיהן, אבל לק"מ, שהרי אוקימנא התם דלאו דוקא תחת ראשיהן ממש, אלא כנגד ראשיהן. אבל העיר דבאמת התם מפרש טעם אחר להא דאוקמי' הכי, והיינו משום חשש שעטנז, אבל הגמ' לא העיר כלל לענין שהי' חסרון של קשים לשכחה.

(כג) כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה- כ' המהרש"א דמזה יש ליתן טעם למה לענין כל ז' מינין של שבח א"י חשיב הפירות עצמן, ואילו לענין שמן זית נקיט התורה מה שיצא ממנו. וביאר דהיינו משום דבזית עצמו אין שבח א"י, ואדרבה, הרי הוא משכח התלמוד. אבל השמן היוצא ממנו, הוא משיב התלמוד ושכחו של א"י.

(כד) והטובל אצבעו במלח... שתיים ולא שלש- כ' בספר זכרון (א', כ"ב) שכ' דבשו"ע (או"ח סוף קע"ט) אי' שלא יטבול אלא באמה וקמיצה, והביא חילוקי גרסאות אם הוי רק פעם א', או' ב' וג' פעמים. וע"ש עוד שהביא מה שנסתפק הפמ"ג אם דוקא באצבע ודוקא של ימין, והק' עליו שלא הביא מה דאי' בשו"ע ע"ז.

(כה) והעובר בין ב' נשים, וכו'- בשלמת חיים (שם, ע"ג- פ"ח) נשאל כמה שאלות בענין דין זה דעובר בין ב' נשים, ונביא קצתם בקיצור: (א) דוקא שילך בין ב' נשים שעומדות או להיפוך, אבל בדרך הילוכם נראה שאין קפידא. (ב)

(טו) כי תניא ההיא להחיותו- כ' המרומי שדה דבגמ' נזיר מסיק שהוא משום דתלו ב' רבים. אולם כ' דמ"מ כ"ג עדיף אפי' שאינו משמש כלל, אחר שהוא מקודש, הוא קודם מטעם דקרא. ועוד צידד לומר דכ"ג ודאי תלו ב' רבים, שהרי הוא עובר עתה, ולכן קודם למשוח מלחמה שאינו אלא לכשיהי' מלחמה.

(טז) לוי לישראל- ע' בבאר שבע דדייק מהירושלמי דמשמע דכל זה רק היכא שהיו על הדוכן, אבל בזמן הזה, דליכא דוכן, אין לוי עדיף מישראל. אולם העיר דהפוסקים אינם מחלקין בין זמן לזמן, ופוסקים כסתם משנה שלנו.

(יז) ממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה- כ' הבאר שבע דלאו דוקא ע"ה, אלא שאינו שוה בחכמה לישראל.

(יח) יקרה היא מפנינים, מכ"ג שנכנס לפני ולפנים- פ"י האור שמח (ת"ת ג', ב'), דה"כתיב" בפסוק הוא "מפנינים", ולכן שפיר יכלים לדרוש לפני ולפנים.

(יט) חמשה דברים משכחים את הלימוד- ע' בספר זכרון (להגר"ח קניבסקי זצ"ל, נדפס בספר שיח השדה), שכ' (ריש חלק ב') בשם האליהו רבא (ק"ע, כ') דממלא כריסו עובר בלאו דהשמר לך פן תשכח, ולכאור' ה"ה שיהי' כן בדברים שגורמים שכחה. אבל כ' הגר"ח ק"דא"א לומר כן, דהא אי' בספר חסידים דאינו עובר השמר לך פן תשכח אא"כ יושב ומסיר מלבו, ומבואר שם דאכילת דברים אלו אינו נכלל בזה. ומה שאינו עובר בזה, כ' דלכאור' צ"ל דכיון שאינו מוכרח שישכח, אלא שגורם לחלישת הזכרון, אינו עובר, משא"כ מי שמבטל מתורתו ואינו חוזר עליו, בודאי ישכח, ולכן עובר בלאו זה.

(כ) הרגיל בזיתים- כ' בספר הזכרון (ב', י"א) בשם המג"א דכל זה בע"ה, אבל האוכל זיתים בכוונה כנודע מוסיפין לו זכירה, כי הוא מתקן אותה. עוד כ' שם דכל זה דוקא ב"רגיל" לאכול זיתים, אבל באוכל לפרקים אין חשש, ולכן מצינו דר' יוחנן אכל זית מליח (למשל) [ולכאור' גם הי' יכול לתרץ ע"פ המג"א הנ"ל,

אפשר משום דס"ל דת"ק חולק על דין זה, ולכן לא קיי"ל כן, א"נ דלענין בית המשתה הוא דקאמר, והלכות דהתם מיירי בדיני ביהמ"ד ולא בדיני בית משתה [אבל עדיין צ"ע למה לא כתבו דין זה במקור"א].

(כט) לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב כדי שלא יתרחק- פרש"י, דהיוצא לפנות ביום צריך להתרחק מן הדרך כדי שלא יהו אחרים רואים אותו. וכ' **הבאר שבע** דכל זה אין שייך אלא בעיר שאין בה בתי כסאות וצריכין לילך בשדה, ולכך קאמר שילמד אדם עצמו ליפנות בתחלת היום והלילה, שלא יצטרך להתרחק ביום וגם באמצע הלילה. אולם הוסיף דטוב שילמד אדם את עצמו להשכים ולהעריב אפי' האידנא, שיש לנו בתי כסאות בבית, מטעם אחר, דהיינו נקיות לק"ש ולתפלה.

(ל) אסיקו לר"מ אחרים, וכו'- כ' המהרש"א דמה שנקט "אחרים" לשון רבים, וכן "יש אומרים" לשון רבים, היינו משום גרסת התלמידים, שלא ישאלו על שמותם (משום דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם), וכיון שנאמרו בלשון רבים, הוי כאילו אין שמו מפורסם, שיצא הדבר מא' מתוך רבים, ואין ידוע מי הוא האחד.

כנראה דהקפידא דוקא בנשים שהגיעו זמנם לראות, ממה שסמך ל' שם בש"ס. ג) היכא דהנשים הם רחוק ד' אמות מהדדי, או אם פני א' לצפון ופני א' לדרום, כ' דנראה בזה להקל. ד) כנראה דהך דממצעין הוא דוקא בדרך או ברחוב, אבל בבית אין קפידא (ובהגהות שם הביאו דהיעב"ץ הביא דינים אלו בהל' תפלת הדרך, וא"כ משמע דס"ל כהגרי"ח). ה) הליכה במקל נראה דלא מהני לענין מיצוע, מדלא תני תקנתא בזה. ו) אם אשה מתמצעת בין איש מצד א', וב' אנשים הנוגעים זב"ז מצדה השני, נראה דבזה יש מקום להקל. וגם נשאל **המהרש"ם** (שו"ת, ח"ד סי' קמ"ח), אם זהו דוקא בישראליות או אף בנכריות, ולא הכריע. וע"ע **בספר זכרון** (הוספות) שהביא מה ששמע בשם **רש"י מקלם** דדוקא אשה (נשואה) ולא בתולה, וכמבואר במגילה (יג.) דבתולות אינם בכלל נשים.

(כו) והעובר בין ב' נשים- ע' בסוגיא בפסחים (קיא:) שהביא ענין זה דממצעין בין ב' נשים, דהוי סכנה, והביא שם עצה לינצל מזה. וכ' **המהרש"א** כאן, דהכא דקשה לתלמוד, לא אשכח תקנתא בהו, דהיינו, דאין מועיל אמירת הפסוקים אלא לסכנה, ולא לענין תלמוד. אבל **בשלמת חיים** (מהדורא חדשה, הל' שמירת הגוף והנפש אות ע"ד) כ' דפשוט דמהני גם לענין שכחה (וע"ש עוד אות ע"ז).

(כז) כשהנשיא נכנס, כל העם עומדים, ואין יושבים עד שאומר להם שבו- הק' הבאר שבע, הא אמרי' בקידושין (לג:) דבנשיא אינו יושב עד שישב במקומו, אבל אין מבואר שם דצריך לומר להם שבו. והביא דהרא"ש בקידושין (א', נ"ט) תי' דהתם מיירי כשראוהו בשוק, ובסוגיין מיירי כשראוהו נכנס לביהמ"ד. עוד צידד הב"ש ליישב דהא דהכא ה' דוקא בימי רשב"ג, והיינו דאמרי' בסמוך דבימי רשב"ג נשנית משנה זו, ולא ה' כן לפניו או לאחריו. וע"ע שם דכ' להעיר על סוגיא דהכא ודהתם שלא הביא דין ראש ישיבה, ע"ש מש"כ בזה.

(כח) ראב"צ אומר אף בבית המשתה עושים אותם סניפים- ע' בבית יוסף (יו"ד רמ"ד, ט"ו- י"ז) שכ' דמה דהרמב"ם והרא"ש השמיטו דין זה,